

MEMORIU

privind semnalarea sprijinului insuficient dedicat dezvoltării unui mediu de afaceri competitiv pentru perioada de programare 2014-2020

Urmare a analizei, în forma de draft, a *Programului Operațional Regional (POR varianta Iulie 2014)* și a *Programului Operațional Competitivitate (POC varianta Mai 2014)*, se constată îngreunarea accesului la finanțare pentru reprezentanții mediului de afaceri (fonduri mult diminuate, alocate uneori chiar discreționar), iar pe cale de consecință, IMM-urile din România se vor afla într-o situație dificilă în fața presiunilor concurențiale europene și mondiale. În ceea ce privește clusterelor¹/polii de competitivitate², în lipsa unor politici naționale/regionale de susținere și fără un sprijin public adecvat, aceste structuri vor fi incapabile de o concurență reală cu altele similare internaționale și chiar își periclitează scurta existență. În același timp, se abandonează o politică publică demarată oricum cu întârziere, dar care a început să producă niște rezultate.

În scopul fundamentării prezentului demers, vă prezentăm o serie de propuneri (unele alternative), menite să contribuie semnificativ la creșterea competitivității IMM-urilor din România:

1. *Includerea în Programul Operațional Regional 2014-2020 (sau în Programul Operațional Competitivitate) a unor activități eligibile dedicate serviciilor suport pentru IMM-uri și structurilor asociative (cluster/poli de competitivitate), precum și a unor servicii suport de tip financiar (scheme combinate de grant-credit pentru acces la finanțare).*

1.1. *Susținerea prin Programul Operațional Regional 2014-2020 (sau prin Programul Operațional Competitivitate) a unor servicii suport pentru IMM-uri (consultanță specifică, internaționalizare etc.) în*

¹ *Clusterul este o concentrare geografică de firme interconectate, furnizori, universități și institute de cercetare-dezvoltare, administrații publice locale și organizații conexe, care creează sinergii directe și indirecte între ele (definiție conform Ghidului Solicitantului - Programul Operațional Sectorial „Creșterea Competitivității Economice (POS CCE) 2007-2013” - co-finanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională - Axa Prioritară 1 „Un sistem de producție inovativ și ecoeficient” Domeniul major de intervenție D1.3 „Dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului” Operațiunea „Sprijin pentru integrarea întreprinderilor în lanțurile de furnizori sau cluster”).*

² *Polul de competitivitate este o asocierie, într-un spațiu geografic definit, între întreprinderi și organisme de cercetare sau instituții de educație cu activități de cercetare angajate într-o colaborare partenerială (strategia comună de dezvoltare fiind un element esențial), cu scopul de a genera sinergii în jurul unor proiecte inovative orientate spre una sau mai multe piețe. Un astfel de pol nu are o localizare impusă, astfel încât din punct de vedere teritorial un pol de competitivitate poate fi plasat într-o singură locație zonală, cât și în zone ce aparțin mai multor regiuni de dezvoltare din România (definiție conform Ghidului Solicitantului - Programul Operațional Sectorial „Creșterea Competitivității Economice (POS CCE) 2007-2013” - co-finanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională - Axa Prioritară 1 „Un sistem de producție inovativ și ecoeficient” Domeniul major de intervenție D1.3 „Dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului” Operațiunea „Dezvoltarea structurilor de sprijin al afacerilor de interes național și internațional”).*

condițiile în care, în varianta propusă în prezent, doar achiziția de active corporale și necorporale este permisă, în cadrul Priorităților de Investiții nr. 2.1. și 2.2. din POR 2014-2020.

Motivare:

- Având în vedere faptul că susținerea mediului de afaceri se va concentra în următorii 7 ani în Programul Operațional Regional, semnalăm faptul că în acest program nu se regăsesc acțiuni în sprijinul acordării de servicii dedicate IMM-urilor, calate pe nevoile identificate, precum servicii de dezvoltarea antreprenoriatului, de consultanță, de inovare, de internaționalizare pentru a facilita accesul pe noi piețe și pentru implementarea standardelor internaționale; recomandăm introducerea acestor servicii printre activitățile sprijinite în cadrul Priorității de investiții 2.2. „Sprijinirea creării și extinderea capacităților avansate de producție și dezvoltarea serviciilor” din POR 2014-2020.

- Datorită ritmului scăzut de înființare și supraviețuire a IMM-urilor, în special în perioada critică de 3 – 5 ani, s-a constatat lipsa unor acțiuni combinate de sprijin a finanțării, prin scheme cu finanțare nerambursabilă (sigura excepție în acest sens fiind schema combinată de grant, însă doar pentru întreprinderi inovative). Astfel, implementarea unor instrumente financiare adecvate, pot reprezenta soluții care să faciliteze accesul IMM-urilor la sursele de finanțare necesare pentru realizarea investițiilor care să ducă la îmbunătățirea capacităților de dezvoltare a produselor și a serviciilor oferite.

1.2. Introducerea unei noi activități eligibile în Programului Operațional Regional 2014-2020 (sau în Programul Operațional Competitivitate) dedicate creării și dezvoltării structurilor asociative inovative (clustere / poli de competitivitate).

Motivare:

- În condițiile în care POC 2014-2020 nu mai finanțează aceste activități, iar POSCCE 2017-2013 a reușit să finanțeze o măsură similară doar pe final de exercițiu de programare (începând cu anul 2013) este inadmisibil să nu existe pentru perioada 2014-2020 o continuare a susținerii financiare a structurilor asociative inovative în România (clustere/poli de competitivitate), în contextul în care modelul creșterii competitivității IMM-urilor prin cooperare intra-sectorială a dovedit performanțe notabile la nivel european în ultimii 20 de ani, multe state din Europa având o politică națională și regională dedicată în acest sens.

- Considerăm că, o politică incoerentă de sprijinire a clusterelor/polilor de competitivitate, prin absența sprijinului de creare și consolidare în continuare a acestor structuri, cel puțin la nivel de management, administrare și animare a asocierii, va avea consecințe negative asupra durabilității și sustenabilității acestor entități.

- În lipsa unei politici naționale dedicate sprijinirii constituirii și dezvoltării structurilor asociative, considerăm că instrumentele și pârghiile care ar putea fi conferite de programele operaționale ar reprezenta un pas important în direcția dezvoltării unor avantaje comparative pentru România.

- Având în vedere că prin Programul Operațional Regional (POR) se va gestiona asistență dedicată IMM-urilor, lipsa unei axe / acțiuni dedicate clusterelor / polilor de competitivitate considerăm că va avea repercusiuni negative atât asupra competitivității IMM-urilor, dar și asupra dezvoltării legăturilor și a sinergiilor între întreprinderi, centre de cercetare-dezvoltare, educație și autorități publice, cadrul necesar prin care mediul socio-economic ar avea asigurate premisele pentru a aduce plus-valoare și avantaj competitiv societății românești per ansamblu.

- Atragem atenția asupra faptului că, deși Prioritatea de investiții 1.1. din POR este formulată în direcția sprijinului acordat legăturilor dintre întreprinderi, centre de cercetare și educație, *fiind enumerată și sintagma „dezvoltare cluster”*, acțiunile care se vor finanța sub această prioritate de investiții vizează doar entitățile de inovare și transfer tehnologic, nu și clusterelor, care ar permite la modul direct dezvoltarea legăturilor și a sinergiilor dintre un spectru larg de entități.

- Având în vedere faptul că Axa 1.1. din POR 2014-2020 are drept obiectiv specific „Creșterea utilizării inovării prin susținerea entităților de inovare și transfer tehnologic”, obiectiv dedicat cu precădere cercetării-dezvoltării-inovării, în corelație cu Obiectivul Tematic OT1 din Strategia EU 2020, propunem ca alternativă includerea unei Priorități de Investiții în cadrul Axei prioritare AP2 „Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii”, CLUSTERELE fiind instrumentul cheie care poate contribui la creșterea competitivității IMM-urilor, prin pârgurile colaborative pe care le presupune acest tip de asociere inovativă.

- Recomandările de a include și de a considera CLUSTERELE drept instrumente eficiente și palpabile pentru creșterea competitivității IMM-urilor se regăsesc atât în Documentul de poziție al Comisiei Europene pentru România cât și în Acordul de Parteneriat (care reprezintă/ sintetizează strategia României de absorbție a fondurilor europene pentru perioada de programare 2014-2020) transmis de Guvernul României în luna iulie 2014 către Comisia Europeană.

o Astfel, Documentul de poziție al CE pentru România recomandă sprijinirea inovării și a competitivității operatorilor economici și îmbunătățirea mediului de afaceri drept vectori de succes, în timp ce un mediu favorabil inovării private trebuie să fie susținut, precum și promovarea transferului de cunoștințe și a inovării, dezvoltarea de cluster și cooperarea cu instituții de cercetare.

o Principalele nevoi de dezvoltare ale economiei românești, identificate în Acordul de Parteneriat transmis în luna iulie 2014 către Comisia Europeană accentuează importanța valorificării resurselor locale și adâncirea specializării inteligente locale și regionale, prin intermediul CLUSTERELOR, prin susținerea promovării acestora drept instrumente care deservește cel mai bine acest proces. De asemenea, la analiza principalelor provocări identificate, CLUSTERELE sunt menționate ca fiind instrumente eficiente ce pot fi ancorate în domeniile naționale de specializare inteligentă precum și în ariile de specializare inteligentă consemnate la nivel regional sau local.

În consecință, o politică incoerentă de sprijinire a clusterelor / polilor de competitivitate, prin absența sprijinului de creare și consolidare în continuare a acestor structuri, va avea consecințe negative asupra durabilității și sustenabilității acestor entități.

2. Creșterea alocărilor financiare destinate IMM-urilor și alocarea unor surse financiare pentru structurilor asociative (clustere / poli de competitivitate), în cadrul Programului Operațional Regional (sau în Programul Operațional Competitivitate)

Justificare:

- Se constată o alocare limitată și discreționară a finanțării acțiunilor de sprijin a competitivității IMM-urilor prin Programul Operațional Regional 2014-2020 (POR), în contextul în care Programul Operațional Competitivitate 2014-2020 (POC) nu sprijină deloc antreprenoriatul, respectiv competitivitatea din prisma dezvoltării afacerilor, având doar cele două axe prioritare (AP. 1 - Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare (CDI) în sprijinul competitivității economice și dezvoltării afacerilor și AP. 2 - Tehnologia Informației și Comunicațiilor (TIC) pentru o economie digitală competitivă digitală competitivă); în aceste condiții, acțiunile suport dedicate IMM-urilor prin Programul Operațional Regional (POR) ar trebui suplimentate, astfel încât întreg mediul de afaceri să beneficieze de o finanțare adecvată;

ÎNSĂ:

- LA NIVEL NATIONAL, se constată la un calcul grosier, înjumătățirea fondurilor dedicate IMM-urilor din România pentru sprijinirea și consolidarea mediului de afaceri. Analizând comparativ situația alocărilor financiare prin programele operaționale POR și POSCCE dedicate dezvoltării mediului de afaceri pentru Regiunea Nord-Vest în perioada 2007-2013, față de cele corespondente propuse pentru 2014-2020, semnalăm sub-finanțarea masivă a acestei componente extrem de importantă pentru dezvoltarea economiei regionale și a celei naționale în ansamblu.

Tabel: Situația comparativă a alocărilor financiare destinate IMM-urilor în cadrul POR și POSCCE/POC în perioadele 2007-2013 și 2014-2020, pentru România (notă: este consemnată doar contribuția FEDR³, nu și cea națională sau cea privată)

2007-2013 Milioane euro		2014-2020 Milioane euro		DIFERENȚA Milioane euro
TOTAL	1036	TOTAL	536	500 ! (aprox. 50%)
POR – 4.3. Microintreprinderi	256	POR – Axa 2 IMM-uri (fără ITI ⁴ , SUERD ⁵ și schema de garantare)	399	
POR – 4.1. Structuri de sprijinire a afacerilor	227	POR - Axa 1 1.1. Investiții de afaceri în inovare și cercetare (fără ITI și SUERD)	137	

³ FEDR – Fondul European de Dezvoltare Regională

⁴ ITI, Instrumentul de Investiție Teritorială Integrată, care vizează în POR 2014-2020 doar Rezerva Biosferei Delta Dunării

⁵ SUERD, Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării, care vizează în POR 2014-2020 doar județele riverane Dunării

POSCCE* – IMMuri (fără Energie, schema de finanțare Jeremie). Fără apelurile pt Intreprinderi Mari	553	POC – firme inovative – firme cu specific IT		
1.1.1. IMMuri, investitii productive 1.1.2. si 1.1.3 dedicate Internationalizării	376			
1.3.1. Poli de competitivitate (preponderent IMMuri)	60			
1.3.2. Consultanta	27			
1.3.3. Clustere	20			
3.1.1, 3.3.1, 3.3.2 ITC	70			

POSCCE - au fost luate in analiza alocările reale ale apelurilor de proiecte pentru perioada 2007-2013, în condițiile în care alocările inițial planificate consemnate în Documentul Cadru de Implementare al POSCCE 2007-2013 au fost mult mai mari.*

*** in analiza comparativa, s-au luat in considerare doar fondurile dedicate IMM-urilor pentru dezvoltarea afacerilor, nu și fondurile dedicate sprijinului CDI și a inovării care permit eligibilitatea IMM-urilor ca și aplicanți. (la care au acces doar firmele considerate inovative, POSCCE 2007-2013 și respectiv POC 2014-2020).*

Astfel, din cele 700 milioane euro alocate la nivel național Axei 2 din POR 2014-2020 dedicate mediului de afaceri, aparent la un nivel comparabil cu alocarea 2007-2013 (POR și POC, 1036 mil euro, vezi tabel), suma destinată IMMurilor eligibile din cele 8 regiuni de dezvoltare (fără ITI, SUERD și Schema de garantare) este de 536 mil euro, ceea ce relevă faptul că sprijinul dedicat IMMurilor pentru următorii 7 ani va reprezenta și va însemna jumătate din susținerea acordată în ultimii 7 ani.

- LA NIVELUL REGIUNII NORD-VEST, analiza comparativa a celor doua perioade de programare semnalează diminuarea masivă a fondurilor ce urmează a fi dedicate IMMurilor de toate tipurile pentru sprijinirea și consolidarea mediului de afaceri:

Astfel, alocarea Axei 2 din POR 2014-2020 pentru Regiunea Nord-Vest este de 57 milioane euro din FEDR pentru următorii 7 ani (doar 8,6% din totalul alocat Regiunii Nord-Vest), dedicată consolidării activității tuturor tipurilor de IMMuri, inclusiv microintreprinderi, inclusiv structuri suport precum incubatoare și acceleratoare de afaceri. Comparativ, pe perioada 2007-2013, doar sprijinul alocat microintreprinderilor în Regiunea Nord-Vest a fost de 34 milioane euro (FEDR plus alocare națională de cca 10% pentru DMI 4.3).

Axa 1 din POR 2014- 2020 dedicată Transferului tehnologic, care însă vizează *Promovarea investițiilor de afaceri în inovare și cercetare, dezvoltarea legăturilor și a sinergiilor între întreprinderi, centre de cercetare-dezvoltare și de educație, în special dezvoltarea produselor și serviciilor, transfer tehnologic, inovare socială, networking, clustere* (fără a avea însă prevăzute acțiuni de susținere a clusterelor) prevede o alocare pentru următorii 7 ani pentru Regiunea Nord-Vest de 19,66 milioane euro, în condițiile în care infrastructura suport pentru afaceri în POR 2007-2013 a avut o alocare reală de 36,54 milioane de euro, dedicată structurilor de sprijin pentru afaceri de interes local și regional.

3. *Corelarea și completarea acțiunilor care vizează sprijinirea IMM-urilor și implicit a structurilor asociative (clustere / poli de competitivitate).*

3.1. *Includerea parcurile științifice și tehnologice în lista entităților de inovare și transfer tehnologic eligibile în cadrul POR 2014-2020, Axa prioritară 1, concomitent cu creșterea alocării financiare.*

Motivare:

Salutăm pe această cale propunerea de creștere a alocării regionale pentru Regiunea Nord-Vest a Axei 1 (de la 9,99 mil. euro în Martie 2014 la 19,66 mil. euro în Iunie 2014), însă atragem atenția și recomandăm ca PARCURILE ȘTIINȚIFICE ȘI TEHNOLOGICE⁶ să fie incluse în lista entităților de inovare și TT eligibile pe POR 2014-2020. Se impune susținerea creării și dezvoltării și a acestor tipuri de infrastructuri suport pentru inovare și transfer tehnologic care fac parte din Sistemul Național de Inovare și Transfer Tehnologic⁷ din România, respectiv din Rețeaua Națională pentru Inovare și Transfer Tehnologic (ReNITT)⁸, ancorate în nevoile de dezvoltare ale IMM-urilor și în necesitatea de a crea verigi de legătură funcționale între cercetarea aplicativă și mediul economic, cu trimitere la oferta de servicii de inovare aproape inexistentă, în contextul în care situația la nivel național în acest sens este extrem de deficitară (7 titluri de parc științific și tehnologic acordate în ultimii 10 ani, doar 4 încă autorizate din 2012, în 4 dintre cele 8 regiuni de dezvoltare ale României).

⁶ *Parcul științific și tehnologic se înființează în scopul utilizării rezultatelor activității de cercetare și aplicării tehnologiilor avansate în economie și în scopul creșterii participării instituțiilor de învățământ superior acreditate și a unităților de cercetare-dezvoltare la procesul de dezvoltare economico-socială prin știința și tehnologie. Parcul științific și tehnologic se constituie printr-o asocieră în participativă, astfel cum este reglementată în Codul comercial, încheiată între o instituție de învățământ superior acreditată și/sau o unitate de cercetare-dezvoltare, pe de o parte, și regii autonome, companii naționale, societăți comerciale, administrația publică locală, asociații patronale sau profesionale, persoane fizice, investitori români sau străini, pe de altă parte." - Art. 1 (3) și (4) din Legea 50/2003 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 14/2002 privind constituirea și funcționarea parcurilor științifice și tehnologice - Art. 1 (4) din Legea 50/2003 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 14/2002 privind constituirea și funcționarea parcurilor științifice și tehnologice.*

⁷ *Sistemul Național de Inovare și Transfer Tehnologic în România este compus din 5 tipuri de structuri: centre de transfer tehnologic, incubatoare tehnologice de afaceri, centre de informare tehnologică, oficii de legătură cu industria (doar pe hârtie, neexistând în România în momentul de față nici un oficiu acreditat prin HG 406/2003) și parcuri științifice și tehnologice (prin OG 14/2002 aprobată prin Legea nr.50/2003).*

⁸ *Din Rețeaua Națională pentru Inovare și Transfer Tehnologic (ReNITT) fac parte cele 42/45 entități de inovare și transfer tehnologic precum și cele 4/7 parcuri științifice și tehnologice din România, fiind acreditate și/sau atestate periodic de către Ministerul Educației și Cercetării (prin fosta Agenție Națională pentru Cercetare Științifică – ANCS).*

- În acest context, concentrarea acțiunilor pentru înființarea / dezvoltarea de parcuri științifice și tehnologice, și corelarea acestui sprijin cu acțiunile specifice ale Programul Operațional Regional (POR) prin acțiuni coerente de sprijinire a industriilor prioritare locale/regionale, ar constitui soluții viabile pentru nevoile identificate la nivelul întreprinderilor și în același timp, premise pentru stimularea investițiilor private în CDI; aceste structuri/entități de transfer tehnologic, prin forța lor, dincolo de simple entități de inovare ancorate în structuri existente cu diverse obiective de activitate (cu trimitere la registrul entităților de inovare și transfer tehnologic acreditate și autorizate provizoriu) ar putea constitui într-adevăr motoare regionale de creștere, antrenând dezvoltare și generând cu timpul „return of investment” prin efectul multiplicator transpus în investițiile private care se vor polariza treptat în jurul unei astfel de structuri.

3.2. Extinderea finanțării aferente SUERD la toate regiunile României, având la bază Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării care vizează tot teritoriul României, nu doar județele riverane.

- Atragem de asemenea atenția asupra faptului că Strategia UE pentru regiunea Dunării (SUERD) este un mecanism comunitar de cooperare a statelor din bazinul Dunării, destinat dezvoltării economice și sociale a macro-regiunii dunărene, formată din 13 state: Austria, **România**, Bulgaria, Cehia, Croația, Slovacia, Slovenia, Ungaria, Bosnia-Herțegovina, Muntenegru, Serbia, Republica Moldova și Ucraina și 2 landuri din Germania, respectiv Baden-Württemberg și Bavaria. Astfel, eligibilitatea pentru România se transpune asupra întregului teritoriu național, din perspectiva acțiunilor integrate ce pot fi dezvoltate în parteneriat cu impact asupra bazinului Dunării și nu vizează doar cele 12 județele riverane, precum apare în propunerea POR 2014-2020.

În acest context, o măsură de diminuare a impactului negativ asupra mediului de afaceri (și în special asupra structurilor asociative, având ca nucleu mediul privat), rezultat din constrângerile acțiunilor Programul Operațional Competitivitate (POC) și alocărilor diminuate prin Programul Operațional Regional (POR), considerăm că trebuie să fie extinderea finanțării aferente SUERD la toate regiunile României, având la bază Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării care vizează tot teritoriul României, nu doar județele riverane.